

Dijous 31 de març de 2022

Per un ensenyament públic a favor de l'equitat social i útil per acabar amb la segregació escolar.

El Marc Unitari de la Comunitat Educativa (MUCE), ha assumit des de la seva creació la defensa d'un sistema educatiu públic que sigui garantia d'equitat per a la ciutadania del nostre país i que combati activament tota desigualtat i discriminació. El document que us presentem recull les inquietuds i demandes de la comunitat educativa respecte a tres qüestions bàsiques, en un moment crític tant per a la comunitat educativa com per tota la societat.

1. Per una programació educativa que combati la segregació escolar

En un moment de davallada demogràfica i de renovació de concerts educatius i amb sobreoferta de places privades concertades que no s'ocupen sistemàticament, es presenta l'oportunitat de reforçar la planificació pública del servei d'educació de Catalunya per combatre amb eficàcia la segregació escolar.

A Catalunya existeixen més de 400.000 infants que viuen per sota del llindar de pobresa i les dades, fins al dia d'avui, ens indiquen que el 80% d'aquests continuaran en la pobresa en la vida adulta, si no s'implementen mesures correctores també en l'àmbit educatiu. A la vegada, és el tercer país d'Europa amb més educació privada, el segon amb major abandonament escolar prematur i el primer amb major taxa de risc de pobresa.

En aquest context, un dels reptes més urgents que té el sistema educatiu català és fer front a la doble xarxa educativa, una pública i l'altra, privada concertada. La doble xarxa educativa és una anomalia que fomenta la segregació i, en conseqüència, agreuja les desigualtats socials. Per això cal tendir a un sistema públic universal que vegi incrementat la construcció de centres i l'oferta escolar i en paral·lel el desmantellament progressiu dels concerts educatius.

Cal doncs aplicar polítiques efectives per acabar amb la creixent desigualtat i segregació escolar, que està afavorint la concentració homogènia de l'alumnat en els centres educatius (especialment en centres públics) i no aposta per la diversitat amb les avantatges que això té per al conjunt de l'alumnat a Catalunya.

Si ens fixem en el repartiment d'alumnat amb NESE confirmem que existeix un gran efecte segregador: El 80% d'alumnat amb Necessitats Específiques de Suport Educatiu (NESE) les absorbeix la xarxa pública, mentre que la privada concertada n'assumeix només el 20%.

A més, combatre aquesta segregació que la pròpia xarxa provoca ens surt molt car en termes econòmics. A Barcelona, per exemple, el Consorci desplega un pla de xoc que desvia alumnat vulnerable a la xarxa privada concertada. En aquest cas, el Departament acaba destinant 1.130€ per cada infant que força a anar a un centre privat concertat. Mentrestant, la xarxa pública compta amb només 400€ per cada alumne amb NESE que matricula.

És en l'etapa secundària on més important esdevé cuidar el vincle amb l'alumnat per prevenir l'abandonament escolar prematur. Lamentablement, és justament en l'etapa secundària on la xarxa pública té menys capacitat.

Segregació, programació de l'oferta educativa i concerts educatius.

Una de les distorsions que ha tingut la planificació educativa en aquest país és que s'ha supeditat sempre l'oferta de places públiques a l'oferta dels centres privats concertats (la qual hauria de ser complementària) de manera que el Departament d'Educació només ha actuat sobre l'oferta pública i això ha condicionat les polítiques contra la segregació, la qual és afavorida per l'existència d'una doble xarxa.

A més això genera en diverses zones una insuficiència crònica de places per atendre les peticions per als centres públics (i per tant ràtios sovint molt altes) i el manteniment de grups i centres concertats amb molt poca demanda. Ara mateix, hi ha un grup de concerts educatius que s'han de revisar abans de **març de 2022** i en aquests caldria que el Departament prengués la decisió de renovar només aquells concerts que cobreixin necessitats que no puguin ser cobertes per l'oferta pública i evitar mantenir una sobreoferta de places concertades que provoca distorsions en el procés de preinscripció desviant demanda de places públiques per part de les famílies a plaça concertada.

Pel que fa a la programació de l'oferta que s'ha de fer abans de la propera preinscripció el Departament hauria de:

1. Fer una baixada de ràtios general per millorar l'atenció a l'alumnat i per garantir que no es tanqui cap grup ni línia de l'oferta pública. No es pot acceptar que els centres públics es redueixi les ràtios en EI3 i 1ESO i no es faci el mateix en els centres privats concertats.
2. En aquelles zones educatives on actualment hi ha grups per sobre de ràtio als centres públics, crear els grups necessaris perquè es respectin les ràtios que s'estableixin.
3. Garantir una oferta pública suficient qualitativament i quantitativa de proximitat també en aquells territoris amb població més dispersa i on no es poden replicar mecànicament els mateixos criteris de les zones demogràficament més denses.
4. Tal com s'exposa als apartats corresponents, cal un increment substancial de l'oferta pública d'ensenyaments post-obligatoris i de

Formació al Llarg de la Vida (per Adults i per a Joves), que per desgràcia sempre ha estat molt insuficient enfront de les necessitats.

Sobre la participació de la comunitat educativa en la programació de l'oferta educativa.

El Decret **Decret 11/2021, de 16 de febrer** tot i que estableix algun mecanisme de participació de la Comunitat Educativa en la programació de l'oferta i formalitza el funcionament d'òrgans existents de planificació i gestió de l'admissió, és clarament insuficient:

- Per l'omissió de la participació de la representació de les famílies a les Comissions de Participació.
- Per les contradiccions que hi ha entre diversos apartats.
- Per la inconcreció en el desplegament dels òrgans de participació cosa que ha provocat una gran disparitat de situacions que han fet que de facto, la participació de la comunitat educativa no estigui garantida. per tot això demanem que:
 1. El Departament doni instruccions precises perquè en la composició de les esmentades comissions es garanteixi la presència tant de la representació sindical com de les associacions majoritàries de famílies.
 2. Atès el retard general en l'aplicació de les mesures derivades de l'esmentat Decret que fan difícil que per a la propera preinscripció es puguin fer els canvis necessaris per obtenir una oferta que pugui contribuir a combatre la segregació, cal que les Comissions de Participació que han de determinar l'oferta per al curs 2023-24 estiguin en funcionament des de la tardor de 2022.

Criteris en la gestió del procés d'escolarització

Les decisions que es prenen relatives al procés de preinscripció (zonificació, adscripcions de centres, places, ràtios, places de reserva de NEE,...) poden ajudar a revertir la segregació o bé tot el contrari. En aquest sentit creiem que caldria tenir en compte aquests criteris.

Zonificació i itineraris. A l'hora d'establir zones, itineraris i adscripcions s'han d'evitar les dinàmiques de "fugues" massives que generen segregació i potser caldrà restringir les possibilitats de tria de centre en aquest sentit. Cal ser especialment vigilant davant les possibles dinàmiques informals d'exclusió (aquelles que poden fer aparèixer com a hostils determinats centres envers determinats perfils socioeconòmics).

Ràtios. Les baixades de ràtio, especialment en centres d'alta complexitat poden ser una bona mesura per millorar l'atenció de l'alumnat, però cal que es compensin quan calguin amb la creació de nous grups, sobretot a les zones amb molta matrícula viva, perquè si no, s'acaben incomplint aquestes ràtios.

Places per a Necessitats Educatives Especials. La reserva de places NEE per al procés de preinscripció i matrícula hauria de complir diverses condicions:

- Ser globalment suficient per atendre tot l'alumnat.
- Ser distribuïda per evitar que se segueixin acumulant en determinats centres i en la mesura del possible equilibrar-ne la presència als diversos centres. A la vegada, caldria verificar que els centres educatius en els que es matriculi alumnat amb necessitats de suport educatiu disposi de la cultura de la inclusió i dels mitjans necessaris per l'atenció de l'alumnat.
- Ser rigorosa per escolaritzar els alumnes a les places reservades

Criteris per a la gestió de la “matrícula viva”. A les zones on hi ha un procés d'arribada contínua d'alumnes (allò que s'anomena “matrícula viva”) les dinàmiques de segregació es poden alimentar al llarg del curs si no s'estableixen criteris d'equilibri a l'hora de l'escolarització. En aquest sentit és una llàstima que la normativa vigent no mantingui les places de reserva al llarg de tot el curs, ja que els desequilibris entre centres es poden accentuar. Per tant, cal que no es tingui en compte només el criteri de places disponibles sinó també els percentatges d'alumnes amb necessitats de suport i fer-ne una assignació reequilibradora.

2. Educació Infantil (0-6), pública, de qualitat i a l'abast de tothom, els fonaments de l'equitat educativa

La importància de la etapa 0-3 en el desenvolupament de les persones és fonamental i actualment podem afirmar que és una evidència àmpliament compartida i documentada. En els anys 2004 al 2010 es va generar un gran augment de centres i places. Després d'aquest període, lamentablement, han seguit anys de doloroses retallades i greus incompliments des del govern de la Generalitat.

En els objectius de l'agenda europea 2030 està la universalització i accessibilitat a l'educació de la petita infància, a tal efecte els fons europeus han destinat importants partides econòmiques a l'Estat espanyol pel desenvolupament d'aquesta etapa des de les comunitats autònomes. A Catalunya s'atén poc més del 34% dels infants d'aquesta etapa. Els territoris rurals – poblacions de menys de 4000 habitants - són les més desatenses, però globalment el preu elevat per a les famílies i la insuficiència d'ajuts, limita l'accés a molts grups socials.

Convençuts de la necessitat de millorar la situació actual, reclamem que el Departament d'Educació faci públic el pla per garantir la universalització i gratuïtat de l'etapa. Entenem que aquest Pla s'hauria de suportar amb una mesura legislativa i sotmesa a discussió i participació dels membres de la Comunitat Educativa. Un cop més reclamem diàleg i transparència en les decisions del govern. Les declaracions de la conselleria han estat poc concretes i sovint contradictòries.

Considerem que hi ha d'haver transparència en el criteri de repartiment de les dotacions econòmiques als grups de dos anys i cal garantir la universalització de l'etapa. L'increment de places s'ha de realitzar amb criteris clars per facilitar l'accés a la població exclosa per motius econòmics, geogràfics i culturals. És el departament d'Educació el que ha de garantir l'etapa i no sobrecarregar als municipis amb noves obligacions.

En l'etapa 0-3 urgeix revisar les ràtios màximes d'infants – docent que s'estan donant a Catalunya, superior que en altres Comunitats autònomes i el doble que la mitjana europea.

L'etapa educativa 0-6 és una realitat conceptual consolidada però que no està prou generalitzada, és una etapa que comparteix els fonaments pedagògics, que sovint està estructurada en edificis separats, amb pràctiques distants i amb poca coordinació. La baixada de natalitat generalitzada ofereix una gran oportunitat per fer un replantejament dels espais de les escoles bressol i de les escoles de primària. Ens ofereix la possibilitat de fer escoles d'educació infantil de 0-6 anys. Aquesta proposta ha d'anar acompanyada de la ferma voluntat i del compromís de les administracions educatives de crear escoles 0-6 autònomes, amb identitat pròpia, per donar continuïtat al procés educatiu des de la primera infància.

La coordinació entre els dos cicles d'educació infantil és imprescindible, afortunadament es van estenent projectes de col·laboració entre bressol i primària, sobretot en municipis petits on la proximitat ho facilita. Les institucions educatives han de vetllar perquè aquesta col·laboració ha de passar a ser estructural, més enllà dels projectes aïllats portats a terme per la voluntat dels equips de mestres dels dos cicles.

L'infant des que neix és subjecte de ple dret i en els principis que fomenten la Convenció dels drets

de l'Infant, n'hi ha un que té una significació especial: l'interès superior de l'infant. Aquest principi diu que a l'hora de prendre qualsevol decisió relacionada amb l'infant cal tenir en compte com el pot afectar. En aquest cicle sovint aquest principi se obvia perquè prevalen aspectes economicistes que res tenen a veure en preservar l'interès superior dels més petits.

A l'etapa 0-6 té tanta importància la funció educativa com la funció de cura. Els equips de mestres d'educació infantil aquestes funcions les tenen molt clares per això posen la màxima atenció en la cura i a la vegada posen totes les condicions perquè es doni el desenvolupament personal, social, cognitiu i emocional dels infants.

En aquests serveis d'atenció han d'estar incorporades les famílies, en aquestes edats infants i famílies formen un tot. Quan ens referim a serveis d'atenció a la infància ho fem en un sentit ampli: escoles bressol, espais nadó, espais familiars, tots ells serveis que acompanyen i tenen cura tant dels infants com de les famílies. Reclamem un esforç per construir una xarxa on intervinguin serveis socials, mèdics i psicopedagògics per atendre les diferents casuístiques personals i socials d'infants i familiars, per fer front a la segregació i exclusió i per poder fer una detecció precoç de necessitats en aquesta etapa educativa.

S'ha de fer un replantejament de la formació inicial de l'educació infantil per adequar-la als avenços pedagògics, didàctics, neurològics, psicològics, socials... dels últims anys. Les persones que treballen en Educació infantil no poden quedar al marge de les polítiques de millora de la formació inicial i permanent dels docents.

3. L'Educació Post-Obligatòria, una altra peça essencial

Situació de la Formació Professional:

El Departament ha demostrat una enorme incapacitat de planificació de l'oferta educativa i de donar resposta a la demanda de places d'FP que la societat catalana necessita. Tenim una oferta de places d'FP molt desajustada: queden moltes places desertes d'algunes especialitats amb molta inserció laboral mentrestant en manca

d'altres especialitats amb major o menor inserció que va provocar inicialment que en el curs 21/22 quedessin 25.000 alumnes fora del sistema i que des de fa molts cursos provoca un abandonament escolar prematur en els cicles formatius de grau mitjà quasi del 50%.

En el context econòmic actual, aquesta demanda de places d'FP és una oportunitat magnífica per transformar l'estructura de l'FP, així com per satisfer les necessitats de les persones, de les empreses i dels territoris . El

Departament d'Educació ha pres un seguit de decisions errònies: saturació del sistema (increment de ràtios en temps de pandèmia, accentuat per la limitació dels espais per acollir-la), derivació de menors d'edat a l'IOC, quan ni ho demana l'alumnat ni s'aconsella ja que cal que es socialitzin entre iguals i aquest no és el perfil d'alumne o alumna de Formació Professional no presencial. Cal planificar l'FP amb temps suficient, fer prospecció de les necessitats del sistema per donar les respostes adequades.

Des del MUCE hem alertat d'aquestes mancances i demanem que es faci la orientació adequada en etapes educatives anteriors, com ara l'ESO, que es faci prospecció i planificació de manera coordinada i que hi hagi una informació i acompanyament a les famílies i persones usuàries abans i durant el procés de preinscripció i matrícula.

Així, la Formació Professional necessita:

- Millorar i ampliar l'oferta, quantitativament, qualitativament i territorialment en FP presencial, sostinguda en el temps.
- Sempre cal prioritzar la formació professional presencial. La formació professional no presencial ha d'anar adreçada a col·lectius que tinguin un perfil autònom d'aprenentatge, persones adultes que sovint solen compaginar la formació i el treball i també una opció a tenir en compte en zones rurals per completar l'oferta formativa presencial. Partint d'aquest marc, en FP no presencial és urgent el creixement de l'oferta pública i un equilibri entre l'oferta de les diferents famílies professionals. Ha quedat palès que cal dotar a l'IOC (FP pública no presencial) d'una organització adequada, dels recursos i de l'autonomia suficient, com pertoca a l'únic centre públic a distància de Catalunya. La infradotació de tot tipus de recursos (plataforma i manteniment insuficients, recursos pedagògics actualitzats, etc.) s'han evidenciat aquest curs amb fets tan lamentables com el col·lapse de la plataforma durant les proves finals semestrals de cicles formatius, que ha estat la punta de l'iceberg.
- L'oferta s'ha d'orientar a empoderar la població jove per accedir al món del treball i no a generar mà d'obra precària i vulnerable. En aquest sentit s'han d'eliminar les taxes de matriculació dels cicles formatius de grau superior, així com les del curs d'accés a cicles formatius de grau mitjà.
- Formar professionals amb alt valor afegit ja que hem passat d'una societat manufacturera a la de la indústria 4.0, la ciència i la salut com a motors de l'economia catalana.
- Millorar l'orientació abans i durant la preinscripció, així com l'acompanyament a les famílies i persones usuàries.
- Garantir la qualitat formativa als centres educatius amb recursos suficients i a l'empresa (cal preveure i superar les dificultats de la formació en el lloc de treball, sobretot quan es tracta d'empreses que no poden tenir ni espais ni persones treballadores preparades per tutoritzar-la).

Batxillerat

És necessari que el model de batxillerat actual contempli totes les possibilitats formatives a l'alumnat i respongui a la continuïtat d'itineraris formatius a seguir (graus o cicles formatius de grau superior). Valorem molt convenient que el batxillerat trobi l'equilibri entre l'anteriorment esmentat i la "preparació" de l'alumnat per les proves d'accés a la universitat corresponents.

Universitat, un dret universal i un espai de democràcia:

Volem una universitat compromesa amb els reptes socials, garant de l'expressió i el debat democràtic.

L'accés a la Universitat ha de ser lliure de barreres econòmiques. Cal seguir amb la reducció de les taxes de graus i màsters i implementar beques salari i recursos similars que facin efectiu el dret d'accés a l'educació superior dels nostres joves.

Formació al llarg de tota la vida :

L'educació de les persones adultes ha de ser una eina per a fer front alguns dels problemes de l'Europa actual i un element clau per a l'educació del segle XXI.

Ha estat un aspecte molt poc present en les polítiques educatives, sent la ventafocs dels sistema educatiu, tot i ser essencial per donar oportunitats formatives tant a les persones adultes com per a joves que abandonen el sistema educatiu prematurament o hi arriben tardanament (persones migrants o refugiades...).

Cal un augment de l'oferta pública en quantitat (més centres, més places i més activitats) i varietat i vetllant per la seva qualitat i especialment per les necessitats formatives de les persones amb més vulnerabilitat. Ha de ser una oferta capaç d'atendre les necessitats reals (per exemple alfabetització, formació bàsica, domini de les llengües i recursos informàtics,...)

És necessari:

- Reforçar la promoció i/o informació dels cursos i formacions que s'ofereixen i l'orientació educativa i més coordinació entre els centres de secundària amb els centres de formació d'adults per donar continuïtat educativa als i les joves que no superen la ESO
- Impulsar dinàmiques de formació post obligatòria per adolescents i joves amb recursos propis de formació i d'atenció a la diversitat
- Impulsar en el fòrums laborals i socials la conscienciació sobre la importància de l'educació al llarg de la vida.
- Que s'estableixi una coordinació entre serveis i instàncies públiques o socials com ara el SOC, el cursos de formació professional i ocupacional dels diferents departaments, les activitats de Normalització, formació comunitària i de proximitat, estudis de capacitació en TIC, Escoles d'Idiomes, IOC, ...
- En totes les formacions que s'ofereixen cal disminuir les ràtios per millorar l'atenció individualitzada de l'alumnat i facilitar-li l'accés a l'ús de recursos informàtics.
- L'oferta ha de ser de lliure accés i gratuïta, per aquest motiu és absolutament imprescindible l'eliminació de les taxes per accedir al Curs d'accés als cicles formatius de grau mitjà (CAM) que és una de les vies d'accés a la formació professional inicial.

- Els centres de formació d'adults han de tenir accés al EAP. Suport per atendre alumnat i fer front a l'escola inclusiva. Cal també un reforç de personal per realitzar l'orientació educativa de l'alumnat.
- En la situació actual de gent nouvinguda calen reforços i ofertar més places en els cursos de llengua catalana i castellana.
- Cal una revisió del procés de preinscripció i matriculació dels alumnes que passen dels CFA als cicles formatius. Actualment accedeixen en el segon torn de matriculació i molts alumnes es queden sense plaça..
- Respecte a la formació instrumental s'hauria de revisar l'oferta i ampliar-la a més centres d'adults.
- Cal també impulsar processos d'inclusió dels sectors menys afavorits en les activitats de formació al llarg de la vida.

Marc Unitari de la Comunitat Educativa (MUCE)

Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya (aFFaC) - Associació d'Estudiants Progressistes (AEP) - Associació de Joves Estudiants de Catalunya (AJEC) - Associació de Mestres Rosa Sensat (AMRS) - Catalunya Laica - Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes d'Educació Secundària (FAPAES) - Federació d'Educació de CCOO - Federació d'Ensenyament de CGT-Intersindical (CSC) - Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya (FMRPC) - Federació de Serveis Públics- UGT Educació - Front d'estudiants (FdE) - Sindicat d'Estudiants (SE) - Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC) - USTEC- STES (IAC)